

Pravidla a řád

Dalajláma uvedl ve svém poselství k miléniu jako 5. bod toto ponaučení (tuto mantru): „5. Naučte se pravidla, abyste věděli, jak je správně porušit.“ To je velmi správný, ba vynikající přístup k pravidlům. Je v tom hluboké rozpoznání toho, že nic správného nelze podniknout bez pravidel, takže je zásadně důležité se pravidlům naučit a znát je co nejlépe. Přitom ovšem cílem není pravidla pouze dodržovat a tím jejich dodržování ustavičně opakovat, ale naopak udělat krok k něčemu dalšímu, lepšímu, správnějšímu. To, co je správné, potřebuje využít pravidel, ale samo se neřídí pravidly, nýbrž vede nás (ba často nutí) k jejich překračování a tedy porušování. Kdybychom užili Rádlova způsobu vyjadřování, řekli bychom asi, že porušování pravidel lze ospravedlnit jen ve jménu pravidel lepších. Obojí formulace ovšem má svou chybu, i když každá jinou. Větší chybu vidím spíš v té „Rádlově“ (nikoli autentické, resp. přesně formulované): cílem není vylepšit pravidla a pak jednat podle těch vylepšených, neboť i to je jen něco zprostředkovávajícího. Menší chybu vidím ve formulaci dalajlámově: mohla by vést k nesprávnému domnění, jako by šlo jen o to porušování, byť „správnému“, takže by nešlo (nutně) o nová, lepší pravidla. Mám prostě za to, že bez pravidel to nejde: nejde to bez jejich porušování, ale ani bez jejich vylepšování resp. výměnu za lepší. Také pravidla mohou být správnější nebo méně správná. A přece nejde ani jenom o ně, ani především o ně.

(Písek, 151029-3.)